

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ім. Г. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ» ім. І. СІКОРСЬКОГО

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ XII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»**

м. Харків, 25 жовтня 2024 р.

**Харків
2024**

УДК 316.05

Л 93

Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету залізничного транспорту (протокол № 8 від 25.10.2024 р.)

Головні редактори:

Панченко С. В., доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, в. о. ректора Українського державного університету залізничного транспорту

Андрущенко В. П., доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Редакційна колегія:

Абашинік В. О., д-р філос. наук, професор

Вельш Вольфганг, габілітований доктор філософії, професор

Каграманян А. О., канд. техн. наук, доцент

Коростельов Є. М., канд. техн. наук, доцент

Лях В. В., д-р філос. наук, професор

Новіков Б. В., д-р філос. наук, професор

Панченко В. В., канд. техн. наук, доцент

Соломніков І. В., канд. екон. наук, доцент

Толстов І. В., канд. філос. наук, доцент

Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали XII Міжнар. наук.- практ. конф. 25 жовтня 2024 р. / відп. за випуск І. В. Толстов. — Харків: УкрДУЗТ, 2024. — 217 с.

УДК 316.05

ритора полягає в тому, щоб поєднати необхідні фрази та слова так, щоб вони були інструментом впливу [1, с. 86]. Для цього існують правила закономірностей промови – наявність пауз і наголосів, сама мелодика мовлення. Не слід забувати про різновиди логічного наголосу. Наведемо деякі з них:

- правило другого місця. Логічний наголос частіше за все опиняється в кінці речення, логічним центром якого він є, наприклад *Засідання конкурсної комісії відбудеться після оголошення умов конкурсу*;

- логічний наголос падає на слово, яке стоїть не на звичному місці, тобто при порушенні звичайного порядку слів, наприклад *Цю пропозицію **Вам** надаю*;

- правило протиставлення. Якщо думка ритора містить відкрите або приховане протиставлення певних понять, то наголос отримують саме ті слова, якими позначені ці протиставлення, наприклад ***Ви** прагнете досягти успіху, але чи бажаємо цього **ми**?*;

- правило порівняння. Якщо думка, виражена у фразі, побудована на порівнянні, то логічним наголосом виділяють слова, позначення того, з чим порівнюють, наприклад *Ми можемо досягти успіху, працюючи в команді спільнодумців, чи залишимося на позиціях протиріч*.

Отже, майстерність добирання ритором засобів виразності цілком залежить від техніки мовлення та засобів інтонаційної форми і є важливою передумовою успішного впливу на публіку.

Список використаних джерел

1. Джеймс Борг. Мистецтво говорити. Таємниці спілкування. Київ: Фабула, 2019. 304 с.

ВАЙДТМАНН НІЛЬС,
*габілітований доктор філософії,
професор, науковий директор центру
міждисциплінарних та міжкультурних студій,
Тюбінгенський університет імені Еберхарда Карла,
м. Тюбінген, ФРН*

БІЛЬ ЯК БАЗОВИЙ ЛЮДСЬКИЙ ФЕНОМЕН

Апелюючи до того, що біль завжди впливає на людину в цілому, ми в основному вже виходимо на екзистенційний рівень болю. Але чи зрозуміли ми взагалі, що означає бути зачепленим чимось і могли відчувати біль? З посиланням на тілесність людини, безсумнівно, дається початок, оскільки тут

стає зрозумілим, що людина відкрита світові. Її людська сутність у тілесному досвіді постійно знаходиться під загрозою. Людська душа, отже, виводиться зі сфери своєї недоторканності і безпосередньо піддається небезпекам життя. І все ж таки ми залишаємося на занадто зовнішньому і матеріальному рівні, якщо вважати само по собі зрозумілим те, що світ може впливати на людину, тому що речі здатні торкатися тіла. Непомітно ми ставимо на місце тіла (Leib), що відчуваємо суб'єктивно, тіло (Körper), вимірюване і зрозуміле об'єктивно.

Однак людина зазнає впливу лише остільки, оскільки йдеться про її тіло в суб'єктивному відчутті, а не про її тіло в об'єктивному розумінні. Тіло в суб'єктивному відчутті, однак, є привласненим тілом в об'єктивному розумінні, яке певним чином відкриває світ. Світ може торкатися людського тіла тільки тому, що воно раніше відкрило для себе світ. Тіла може торкнутися тільки те, із чим воно стикається в досвіді завдяки власній специфічній тілесності. Саме тіло є втіленням нашого дослідження світу, це ніби застигла збентеженість. Через тіло ми *вже завжди* перебували під впливом світу. Отже, біль, заподіяний тілу «ззовні», вже не є тим початковим, першим болем або «первинним феноменом», про який говорять деякі автори (наприклад Аліна Новеану у своїй роботі, посилаючись на Зігфріда Ленца).

Якщо ми спочатку хочемо віднайти сліди до суті болю, то ми повинні запитати про біль *втілення* людини. Людське «Я» не протистоїть світу, навіть як тілесне «Я», а тому на нього не може впливати світ як на дещо протилежне. «Я» дійсно зазнає впливу світу тільки настільки, наскільки воно є самим світом, є мирським «Я» і, навпаки, сам світ пізнає себе в «Я». Тіло є вираженням цього переплетіння «Я» і світу. Однак воно не перебуває відносно світу, а також не є єдиним можливим вираженням або, краще сказати, *сенсом* переплетіння «Я» і світу. Далі це зараз буде пояснено більш детально [4].

Людина не протистоїть світу, натомість вона завжди знаходить себе вже в ньому. Той факт, що вона завжди знаходить себе вже у світі і не може вийти з нього, не втративши в той же час себе, дає нам змогу визнати «буття-у-світі» як сутнісне визначення людини [1]. Звичайно, не сам факт буття-у-світі, а той факт, що людина виходить зі структурного контексту буття-у-світі тільки тим, ким вона є, або, правильніше, тим, ким вона стає в процесі самостановлення. Якщо говорити конкретно, то людина, народжена в епоху Високого Середньовіччя, знайде зовсім інші обставини, ніж інша людина, яка народилася в XXI столітті. І це аж ніяк не тільки зовні. Зовнішні ефекти приховують у собі більш глибокий смисл того, що означають обставини і світ і буття людини в цілому. Людина, народжена в конкретних обставинах, не може просто ігнорувати цей смисл, вона повинна вбирати його, справлятися з ним, включати і переробляти його. Смеслотворення не відбувається в порожньому просторі.

Так, людина, народившись у відповідному світі, виявляється причетною до вже активного творення смислу (сенсу). Вона не створює смисл самостійно, але й не просто приймає його, а працює над усе новим створенням смислу або, краще сказати, віднайденням смислу. У цьому відношенні відомий філософ Генріх Ромбах у своїй роботі «Структурна антропологія. «Людська людина» (1987) говорить про попередній характер ситуації, у якій ми знаходимося: «Ще до того, як «Самість» заволодіває сама собою, вона занурюється в ситуацію. [...] Ситуація виявляється не як «зовнішнє середовище», котре «оточує» тут-буття (Dasein), а як найпотаємніша внутрішня частина тут-буття, оскільки вона навіть є самим конституційним підґрунтям самосвідомості» [3, с. 141].

Людина завжди опиняється вже в якійсь ситуації, яка висуває до неї певні вимоги щодо дій, відкриває конкретні можливості для поведінки і в врешті-решт істотно закарбовує її специфічне уявлення про себе. Людина розуміє себе, виходячи з ситуації, свого способу поводження з речами, з того, як вона занурюється в ситуацію і поводить в ній. Своє «Я» вона отримує як ситуативне «Я», власне, як «Я» самої ситуації. «Самість» людини є внутрішньою частиною ситуації, тому буття людини можна охарактеризувати як «буття в ситуації», за Мартіном Гайдеггером і Генріхом Ромбахом. Однак людина розуміє ситуацію не з точки зору можливостей своєї власної «Самості», а навпаки, знаходить свою «Самість» у відносинах з обставинами ситуації. Звичайно смисл ситуації поглинається лише тим, як людина поводить з обставинами ситуації, так що людина і ситуація виникають одна з одної, так би мовити, одна за одною або окремо в різні боки. Людина – це саморозуміння ситуації.

Як наголошував філософ Генріх Ромбах у згаданій вище роботі, «хоча людина [переживає] ситуацію як зовнішню сферу, але не тому, що остання оточує Я «ззовні», а тому, що вона створила внутрішню вразливість, у якій тут-буття завжди було вирвано ще до того, як воно пізнало себе. Зовнішність ситуації розкривається всередині. Ми називаємо цю вразливість, яка конститутивно передує всьому іншому, відчуттям, і під цим ми маємо на увазі ту наполегливість світу, яка проти нашої волі і до конституювання нашої суб'єктивності вже виштовхнула нас зсередини» [3, с. 142].

На цьому першопочатковому виштовхуванні людини ґрунтується початковий біль. Світ впливає на людину не лише тому, що вона має тіло. Скоріше за все на неї світ впливає тим, що вона перебуває в ситуаціях і переживає себе як ситуативне «Я». Отже, біль супроводжує кожен окремий досвід, який ми маємо, принаймні тоді, коли ми залучаємо цей досвід так, що в ньому виявляється первісне страждання. Тілесність самої людини являє собою одну з ситуацій, у яких людина себе віднаходить [3, с. 288, 299].

Людина є внутрішньою частиною цієї ситуації, для якої [ситуації] саме тіло є зовнішнім. Там, де людина розуміє себе через тілесну ситуацію, вона розуміє і все інше через тіло. Тоді весь світ відкривається перед нею як тілесний. Але не тому, що «дике буття», яке нібито передує тілу, відкрите тілесно, а тому, що тілесно відкритий світ, а також дике буття, яке ще має бути відкрите тілом, є способом, яким світ і буття задані в ситуації тіла (тілесній ситуації). Тіло не протистоїть світу; натомість воно є способом того, як світ упорядковує.

Мартін Гайдеггер також розміщує біль там, де світ спочатку пізнаваний як світ, а не є вже обумовлений наперед. Не світ завдає болю, а сам світ болить. У цьому сенсі, наприклад, Мартін Гайдеггер у своїй статті «Мова» говорить про «відмінність» між річчю та світом, виражену в скам'янілому від болю порозі [2]. У цій статті Гайдеггер тлумачить вірш «Зимовий вечір» Георга Тракля, а точніше він слухає, про що говорить вірш. Вірш не виказує нічого про щось. Натомість він говорить сам про себе, але не так, щоб сказати щось, що можна зрозуміти так чи інакше і з чим можна було б розібратися надалі, а так, що вірш складає сам себе і тому є по суті поезією, а не віршем.

Тому для того, щоб почути, про що йдеться у вірші, потрібно звертати увагу на поезію, а не інтерпретувати вірш. Кожен, хто вміє чути так, чує таке: перш за все вірш називає речі, причому саме так, що вони переживаються – цілком аналогічно поезії вірша – у своїй первісній речі, тобто не тільки зовні, але й розгортаючи світ. Речі збирають воедино квадрат неба і землі, смертних і божественних. Потім, у другій строфі, вірш спеціально закликає світ до речей. Він, світ, «надає/дарує» речам їхню сутність. Друга строфа говорить те саме, що і перша, але говорить це з іншого місця. Це створює напругу, підхоплену в третій строфі і проявлену в образі проміжного стану або «Між» (Zwischen) як власне основоположного виміру «Подвійності» речей і світу.

У цьому стані «Між» (проміжному стані) править «відмінність» речей і світу. Відмінність не відокремлює речі і світ один від одного, навпаки, у ній вони залишаються тісно взаємопов'язаними. Вона ділить їх так, що речі можуть ставати речами, тобто розгортати світ, а світ може правити, тобто надавати речам їхньої сутності. Речі і світ належать один одному в напрузі відмінності, вони взаємно обумовлюють один одного і тому зобов'язані саме цьому стану «Між» (проміжному стані). Цей проміжний стан не може бути виражений, його можна в кращому випадку звіршувати, якщо саме віршування означає самовираження. Проміжний стан викликаний у вірші як поріг. Поріг, тому що поріг не просто відокремлює одне від одного, а перетворює одне в одне. Як трансформація (перетворення), поріг одночасно збирає воедино, але й радикально розділяє.

Саме цей поріг, як тепер йдеться у вірші, скам'янів від болі. Мартін Гайдеггер наголошує на минулому часі дієслова. Поріг не слідує за речами і

світом, він уже завжди був, навіть якщо «спершу і переважно» невидимим і неосмисленим. Те, що саме від болю скам'янів поріг, чітко говорить про те, що відмінність потрібно переносити і терпіти, що її не «існує». Витримати відмінність – це завдання людини. Це боляче – і справді там, де світ світський і речі перетворюються в речі, тобто там, де людина вміє слухати поезію і є справжньою людиною. Отже, біль як «прафеномен» – це біль народження [5].

Список використаних джерел

1. Heidegger M. Sein und Zeit. Gesamtausgabe Bd. 2. Hg. von Friedrich-Wilhelm v. Herrmann. Frankfurt am Main: Klostermann, 1977. XIV, 583 s.
2. Heidegger M. Die Sprache. In: Heidegger M. Unterwegs zur Sprache. Stuttgart: Neske, 1993. S. 9–33.
3. Rombach H. Strukturanthropologie. *Der menschliche Mensch*. Freiburg/München: Alber, 1987. 439 s.
4. Weidtmann N. Der Weltcharakter der Kulturen in der interkulturellen Welt. Eine Auseinandersetzung mit Hermeneutik und Strukturphänomenologie am Beispiel Afrika. Würzburg, 1998. VII, 347 s.
5. Weidtmann N. Interkulturelle Philosophie: Aufgaben – Dimensionen – Wege. Tübingen: A. Francke Verlag, 2016. 283 s.

З німецької мови переклав Володимир Абашинік

*ГАВРИЛЕНКО А., здобувач вищої освіти,
ГРИНЬКО В. М., викладач кафедри фізичного виховання та спорту,
Український державний університет залізничного транспорту,
м. Харків, Україна*

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ. ПОГЛЯД СУЧАСНОСТІ

Фізична культура і спорт є одними з головних складників життя кожної людини. Крім загальної очевидної користі фізичної активності для здоров'я, наприклад підтримка зовнішнього вигляду людини, вона також розвиває характер, сприяє психологічним розвантаженням і розумовому розвитку особистості.

На думку науковців, здобувачі вищої освіти, які регулярно займаються спортом, включаючи період іспитів, на 5-7 % успішніше складають іспити, ніж ті, хто не займається фізичними навантаженнями.

Наукове видання

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО,
КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ XII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»

25 жовтня 2024 р.

Відповідальність за редагування та достовірність інформації несуть автори робіт.

Відповідальний за випуск Толстов І. В.

Підписано до друку 25.10.2024 р.
Умовн. друк. арк. 13,5. Тираж . Замовлення № .

Художнє оформлення Л.І. Мачулін

Свідоцтво про держреєстрацію: сер. ХК №125 від 24.11.2004

Видавець та виготовлювач Український державний університет
залізничного транспорту,

61050, Харків-50, майдан Фейсбаха, 7.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018 р.